

Het onheilig vuur van 2003 blijft pijn doen

De een stemde voor, de ander tegen. Na tien jaar schuiven twee hoofdrolspelers in de legendarische hervormde synodevergadering van 12 december 2003 weer bij elkaar aan tafel. Sinds die ene dag in Utrecht, beslissend voor de vorming van de Protestantse Kerk, hebben ze elkaar niet meer gesproken.

'Ik wil gewoon praten, niet cynisch', merkt ds. Reinier van Kooten wat geprikkeld op. Net daarvoor heeft ds. Gerrit de Fijter gezegd dat hij zondag preekte in Lemmer. 'Met allerlei kerkelijke achtergronden zitten ze daar bij elkaar. Dat spreekt mij aan. Een aantal wilde eerst hersteld-hervormd worden, maar dat is gelukkig niet doorgegaan.' Sinds die bewuste vrijdag toen ze tegenover elkaar kwamen te staan, vandaag tien jaar geleden, hebben ze elkaar slechts één keer gezien. Van Kooten kan zich niet precies herinneren wanneer. De Fijter: 'We hebben elkaar op een bijeenkomst in Kampen een hand gegeven.' In 2006, zo blijkt.

VAN KOOTEN: 'Ik heb je een uitnodiging gestuurd voor mijn promotie, afgelopen juni. Maar ik heb niets gehoord.'

DE FIJTER: 'Dat vond ik lastig. We hebben heftige dingen meegemaakt die mij zeer veel pijn hebben gedaan. Ik ben een vredelievend mens. Maar als er echt iets is gebeurd, moet je dat eerst uitpraten voordat je kunt ingaan op zo'n uitnodiging.'

VAN KOOTEN: 'Ik ben niet van het soort dat zo door de diepte heen gaat. Ik kan snel vergeven en vergeten. In die tijd probeerde ik zakelijk te spreken en heb ik met niemand gebroken. Toch kan ik er niet aan wennen dat ik nog steeds mijn moeder kwijt ben, de Hervormde Kerk zoals wij die hadden.'

DE FIJTER: 'Ik heb Christus nog overgehouden.'

VAN KOOTEN: 'Het gaat mij nu om de kerk. De scheuring is definitief en dat doet mij pijn. Het had allemaal niet hoeven. De argumenten om niet mee te gaan in de Protestantse Kerk zijn voor mij nog dezelfde. De plurale grondslag met meerdere belijdenisgeschriften naast elkaar is de kern daarvan.'

DE FIJTER: 'armen over elkaar: 'En dan begin jij een eigen kerk?'

VAN KOOTEN: 'Ik val jou toch ook niet aan op je stem voor de fusie. Ik heb jaren gesmeekt om een federatie. Alles mocht van mij centraal gebeuren, als ik maar op een eenduidige grondslag mocht staan. Dat kon niet. Je moet mij niet verwijten een nieuwe kerk te zijn begonnen.'

DE FIJTER: 'Dat doe ik dus wel! Ik verwijt het de beweging waaraan jij je geconformeerde hebt.'

VAN KOOTEN: 'Ik heb vijftien jaar gesmeekt om een oplossing.'

DE FIJTER: 'Die werd je gegeven, man! Wat is er niet allemaal aangereikt?'

VAN KOOTEN: 'Jij hebt van alles willen doen, maar net dat ene niet.'

DE FIJTER: 'De belijdenis van de Vroege Kerk als kern van kerk-zijn is voor mij genoeg. Als ik jou helemaal uitkleed, staat daar nog steeds Reinier van Kooten. Als we de kerk uitkleden, blijft de belijdenis van Nicea over. Daarmee is de kern die ruimte geeft en grenzen stelt aan kerk-zijn voldoende gewaarborgd. Op de buitenkant van het vrijgemaakte kerkgebouw in Kampen las ik de slogan: "Je hoeft het niet over alles eens te zijn om een te zijn." Dat vind ik mooi. Jullie wilden echter een exclusief gereformeerde kerk. Het gaat jullie erom of alle omhulsten, inclusief de stropdas wel op de juiste manier zitten.'

VAN KOOTEN: 'Die beslissende functie kreeg Nicea binnen de protestantse kerkorde niet. Het gaat mij er niet om of ik ruimte krijg. De gereformeerde belijdenis moet het alleenrecht hebben.'

DE FIJTER: 'Je kunt in de Protestantse

GERRIT DE FIJTER (68)

- ▶ voormalig hervormd synodelid, stemde voor fusie
- ▶ voormalig synodevoorzitter Protestantse Kerk
- ▶ emeritus predikant, actief als voorzitter van eenheidsbeweging Nationale Synode

'Na votum en groet liepen dertig mensen weg.'

Kerk zo gereformeerd blijven als je altijd geweest bent. Zo heb ik dat ervaren, de afgelopen tien jaar. Er is niets veranderd. Alleen de pijn is erbij gekomen. Ik viel een keer onverwachts in voor een zieke collega in de Dorpskerk van IJsselmuiden. Na votum en groet liepen zo'n twintig tot dertig mensen weg uit de kerk. Ik zal tot mijn graf meedragen dat ik word gezien als grote scheurmaker!

VAN KOOTEN, schudt zachtjes zijn hoofd: 'Jij en ik zitten er echt heel anders in. Heel jouw geheugen zit vol met wat je persoonlijk is aangedaan. Ik ben ook uitgemaakt voor scheurmaker, maar ik heb er geen behoefte aan die herinnering levend te houden. Dat er in jouw dienst mensen opstonden, vind ik erg. Ik heb omgekeerd ook brieven gehad. Er is niet altijd op de bal gespeeld, maar ook op de persoon. Daar moeten we vergeving voor vragen. Ik heb het liever niet over de persoonlijke pijn, maar over dat we er samen aan lijden, bijvoorbeeld zoals een voorraanstaand persoon uit de Protestantse Kerk tegen mij zei: "Dat we jullie hebben opgeofferd voor die paar lutheranen". Zonder hen hadden we alleen gereformeerde belijdenisgeschriften gehad en was er geen scheuring geweest.'

DE FIJTER: 'Je kunt niet afstandelijk praten over een zaak die zo veel pijn heeft gedaan. De scheuring is dwars door families gegaan. Mijn eigen broer is ambtsdrager in de Hersteld Hervormde Kerk.'

VAN KOOTEN: 'Ook in mijn familie is verschillend gekozen. Het maakt uit hoe je er zelf instaat. Met mijn zwager Jan Hoek (hoogleraar vanwege de Gereformeerde Bond, red.) is het niet tot een breuk gekomen. Ik heb een zoon die in de PKN zit. Binnenkort wordt hij ouderling, daar hoop ik bij te zijn. Wat mij diep pijn heeft gedaan, is wat iemand zei op een gemeenteavond: dat degenen die niet mee gingen er

altijd al uit wilden. Er lag voor 12 december geen plan klaar! Pas na het synodebesluit zijn we actief begonnen iets te organiseren voor na 1 mei 2004 als de Protestantse Kerk een feit zou zijn. Dat zeg ik in al mijn argeloosheid.'

DE FIJTER: 'Dat geloof ik. In jouw argeloosheid. Als je echter de feiten op een rijtje zet, waren de plannen er allang. Niet van jou kennelijk, maar van anderen.'

REINIER VAN KOOTEN (63)

- ▶ voormalig hervormd synodelid, stemde tegen fusie
- ▶ voormalig synodescriba Hersteld Hervormde Kerk
- ▶ predikant, verbonden aan de gemeente in Apeldoorn. Docent Hersteld Hervormd Seminarie

'Ik heb vijftien jaar gesmeekt om een oplossing.'

VAN KOOTEN: 'Ik ben tot het einde positief voor de oplossing gegaan. Ook na die tijd heb ik het vuurtje volgens mij niet opgestookt. Ja, bij het NOS *Journal* gaf ik na het besluit tot vereniging een emotionele reactie. Ik liet diep in mijn hart kijken.'

DE FIJTER: 'Wat zei je ook alweer?'

VAN KOOTEN: 'Dat er euthanasie op mijn moeder, de kerk, was gepleegd. Het was de emotie na vijftien jaar

zoeken naar een oplossing. Terwijl die oplossing er lag: een fusie en daarnaast een federatie met degenen die gereformerd wilden blijven!'

DE FIJTER: 'Kom op, we hadden toen een proces van 43 jaar achter de rug. Grote delen van de kerk waren helemaal naar elkaar toegegroeid. Zo'n oplossing kon niet meer. Dan zou het ook tot een scheuring gekomen zijn. Maar nu moeten we weer in gesprek.'

12 DECEMBER 2003

Op 12 december 2003 besloten de hervormde, gereformeerde en lutherse synodes in afzonderlijke vergaderingen om op 1 mei 2004 samen verder te gaan als Protestantse Kerk in Nederland (PKN).

De hervormde vergadering in de Jacobikerkerk stond onder hoogspanning. Twee derde van de 75 synodeleden moest instemmen met het fusiebesluit, maar het verzet was in de maanden ervoor hoog opgelopen. Een groep bezwaarde hervormden vond de te vormen Protestantse Kerk onacceptabel, omdat ook andere belijdenisgeschriften dan de drie gereformeerde daarin een plek zouden krijgen.

Die dag speelden de synodeleden ds. Gerrit de Fijter en ds. Reinier van Kooten (beiden verbonden met de stroming Gereformeerde Bond) een belangrijke rol. De Fijter had vooraf aangedrongen op een goede regeling voor bezwaarden. Van Kooten was nauw betrokken bij het verzet.

Uiteindelijk stemde de hervormde synode voor de fusie: 51 stemmen voor en 24 tegen. Die uitslag was zo nipt dat de stem van De Fijter, evenals die van zijn compagnon ds. Henk de Jong met wie hij nauw optrok, het verschil had kunnen maken. Meteen na de stemming maakte aanwezig publiek hen uit voor verraders.

Van Kooten zei tegen de pers zich 'verpletterd' te voelen door het synodebesluit. 'Ik moet de dood van mijn moederkerk verwerken.'

VAN KOOTEN: 'We kunnen het nu over gesprekken hebben, maar ik kan niet eens gesprekspartner zijn. Ik ben met andere hersteld-hervormd geworden broeders uit al mijn ambtelijke bevoegdheden ontheven. De synode heeft daarna niet meer naar mij omgekeken. Dat is het eerste dat de PKN moet doen: die tuchtmaatregel teruggedraaien.'

DE FIJTER: 'Weet je, wij zijn mensen van een voorbij generatie. We moeten ons druk maken om de generaties na ons. Dat er nog geloof gevonden wordt als onze kleinkinderen volwassen zijn. Wat daarbij helpt, is dat niet alleen de Protestantse Kerk en de Hersteld Hervormde Kerk met elkaar praten, maar samen met andere kerken. Dan ontstaat er een andere geestelijke cultuur. Ik denk organisatorisch aan het Duitse kerkmodel van de EKD, een soort grote federatie van protestantse kerken. Geen fusie. Dat moment is voorbij. De respectievelijke synodes houden elk hun eigen kerkverband. Tegelijk praten we met elkaar over wat we geloven, over wie Christus voor ons is. Stel je voor: Eén Protestants-Katholieke Kerk (PKK) in Nederland.'

VAN KOOTEN, aarzelend: 'Weet je wat pijn doet? Dat een federatie nu mogelijk wel kan. Wat zou dat tien jaar geleden een leed bespaard hebben! Ik vind de plannen niet zo realistisch. Het beeld van Christus laten zien, begint voor mij in het persoonlijke leven. Ik heb nog heel veel contacten. Ik zou er een lief ding voor over hebben om mijn vrienden uit de Protestantse Kerk bij mij te laten preken. Dat we elkaar weer spreken zoals het was.'

DE FIJTER: 'Ik wil graag met je afspreken om door te praten.'

VAN KOOTEN: 'Ik heb vanwege mijn dubbelfunctie als predikant en docent weinig tijd voor sociale contacten, maar laten we dat doen.'

DE FIJTER: 'We hebben elkaar heel hard nodig om het getuigenis van het evangelie verder te dragen tegenover de voortgaande secularisatie.'

VAN KOOTEN: 'Eigenlijk zijn wij allemaal verliezers. Door de scheuring is in veel gemeenten het evenwicht eruit. Ze hellen over naar de ene of naar de andere zijde. Dat zie ik in beide kerken.' <